

КОРУПЦІЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ДИСПРОПОРЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ю. Р. ДМИТРОВА, студентка

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Важливість якісної вищої освіти для економічного розвитку країни, в умовах глобалізації світового господарства, є безперечною. Тому підвищення якості вищої освіти, її адаптація до викликів сьогодення має надзвичайно важливе значення. Проте успішне розв'язання даних проблеми вимагає не лише створення умов для можливості надання якісної вищої освіти, але й обов'язкового виявлення мотивів якими користуються здобувачі вищої освіти. Для України, проблема реформування сфери вищої освіти додатково ускладнюється внаслідок домінування побічного попиту на ринку вищої освіти.

Сьогодні проблеми вищої освіти знаходяться в центрі уваги багатьох дослідників [1] разом з такими проблемами, як: корупція [2] кліматична криза [3], потенційна небезпека ГМО [4], діяльність антивакциноваторів [5] та іншими актуальними проблемами сучасності. Подібна увага до проблем сфери вищої освіти не є дивною, адже між якістю вищої освіти та іншими проблемами існує тісний, а подекуди взаємний зв'язок і якісна освіта може стати основою для готовності суспільства до викликів сьогодення [6-8].

Мета даної роботи: виявити ряд чинників, які впливають на рівень корумпованості у ВНЗ та дослідити як вони сприяють попиту на корупційний послуги.

В сьогоденнішніх умовах основною проблемою вітчизняної системи вищої освіти є домінування побічного попиту на ринку вищої освіти [9, 10]. На відміну від безпосереднього попиту, який пред'являють здобувачі вищої освіти, що прагнуть отримати знання які їм знадобляться у подальшому житті для успішної побудови кар'єри та отримання більш високих заробітків, побічний попит пред'являється студентами, що вбачають своє майбутнє непов'язаним зі спеціальністю яку вони опановують у вищому навчальному закладі. Фактично останні вступають до ВНЗ не заради отримання знань, а заради отримання тих пільг, отримання яких пов'язане з “навчанням” у ВНЗ, наприклад відстрочка від строкової служби у Збройних Силах.

Найважливішим наслідком домінування побічного попиту на ринку вищої освіти є те, що в подібних умовах більшість студентів, які пред'являють побічний попит, розглядають роки навчання у ВНЗ, як нудну і надзвичайно складну бюрократичну процедуру, що відділяє їх від бажаної мети – отримання диплому про вищу освіту. Проходження подібних “бюрократичних процедур” вимагає від них як витрат часу, так й значних розумових зусиль, а це означає, що студенти, які пред'являють побічний попит на вищу, стикаються зі надзвичайно високим рівнем трансакційних витрат бюрократичних процедур.

Саме високий рівень трансакційних витрат бюрократичних процедур, що є безпосередньою причиною виникнення та поширення корупції [11, 12],

штовхає студентів, які пред'являють побічний попит на вищу до укладання корупційної угоди з викладачем. Дійсно, дача хабара викладачу, що в умовах поширення побічного попиту перетворюється на чиновника, що контролює дотримання студентами вимог формальних правил, дозволяє спростити проходження відповідних бюрократичних процедур, а відтак й зменшити рівень власних транзакційних витрат пов'язаних з їх проходженням. Іншими словами, для студента, що пред'являє побічний попит на вищу освіту, досягнення мети – отримання диплома – суттєво полегшується внаслідок сплати хабара. Іншим негативним наслідком до якого може призвести домінування побічного попиту є низька ефективність більшості реформ, що відбуваються в сфері надання послуг вищої освіти. Дійсно, навіть якщо реформи, що націлені на досягнення таких важливих цілей, як підвищення доступності вищої освіти чи підвищення її якості, будуть впроваджені, вони не зможуть досягти поставленої мети через дії студентів, що пред'являє побічний попит на вищу освіту.

Таким чином, можна зробити висновок, що будь-які заходи запобігання корупції в ВНЗ будуть не ефективними, без усунення як формальних, так й неформальних правил, що обумовлюють поширення побічного попиту на послуги вищої освіти.

Література:

1. Bailey M. A., Rom M. C., Taylor M. M. State competition in higher education: A race to the top, or a race to the bottom? *Economics of Governance*. 2004. Vol.5, №1. P. 53–75.
2. Рябова Т. В., Абрамов Ф. В. Вплив культурних факторів на виникнення корупції. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 31-3. Донецьк, ДонНТУ, 2007. С.138-142.
3. Krieger N. Climate crisis, health equity, and democratic governance: the need to act together. *Journal of Public Health Policy*. 2020. Vol. 41. No. 1. P. 4–10.
4. Eggert H., Grecker M. Trade, GMOs and Environmental Risk: are current policies likely to improve welfare? *Environmental and Resource Economics*. 2011. Vol. 48. №4. P. 587-608.
5. Gottlieb S. D. Vaccine resistances reconsidered: vaccine skeptics and the Jenny McCarthy effect. *BioSocieties*. 2016. Vol. 11. №2. P. 152–174.
6. Абрамов Ф. В. Заходи з попередження маніпулювання суспільними настроями. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 22–27.
7. Абрамов Ф. В. Індукований опір суспільства та заходи його попередження. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 22–28.
8. Абрамов Ф. В. Неосвіченість суспільства як фактор поширення маніпулювання суспільними настроями. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 8–13.
9. Абрамов Ф. В. Качество высшего образования и коррупция в вузах: факторы динамики. *Економічний часопис-XXI*. 2011. №11–12. С. 8–10.
10. Абрамов Ф. В. Вплив неформальних інституційних факторів побічного споживання на динаміку якості вищої освіти. *Економічний часопис-XXI*. 2012. №9–10. С. 29-31.
11. Абрамов Ф. В. Транзакційні витрати корупційної угоди. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Темат. вип. “Технічний прогрес і ефективність виробництва”. 2005. № 1. С. 273–282.
12. Абрамов Ф. В. Критерии эффективности формальных правил и их влияние на экономическое развитие. *Вісник Одеського національного університету*. 2011. Т. 16. Вип. 20. С. 7–13.